خوێنەر هەمیشە لەوێیە!

فەڕۆخ نیعمەتپوور
(نەرویج)

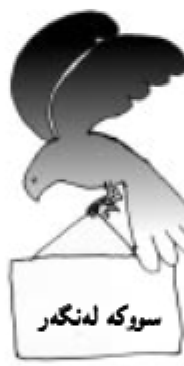

دەبیستین لە هەرێمی کوردستان خوێنەر یەکجار کەم بووە، دەبیستین ئێستاکە لە کوردستانی ئێران زیاتر خوێنەر دەست دەکەوێ، ئەوەی کە نووسەرانی هەرێم زیاتر بۆ ئەودیو دەنووسن، یان دوای نووسین چاویان لەوێیە.

با لەو فاکتە گەڕێین ئێستاکە لەوێیش ئەم تەنگژەی خوێنەرە دەبینرێ و زۆر جار دەبیستین نووسەرانی ڕۆژهەڵات گلەیی لەوە دەکەن کتێبەکانیان نافرۆشرێ و بەرهەمەکانیان کەمترین ڕەنگدانەوەی لە بیروڕای گشتیدا هەیە، کەواتە ئەگەر کەمێک لەم دوو بۆچوونەی سەرەوە نزیک بینەوە و بە چاوێکی وردتر سەیری بکەین، دەبینین کە دوو بۆچوونی دژ بەیەکن، بەڵام دەتوانین بڵێین کە دۆخی خوێندەوار دەبێ لە هەرێمی کوردستان چەندە دژوار و تەنگژاوی بێت کە ڕۆژهەڵات دەتوانێ نموونەیەکی باشتر لە خوێنەری دەربەست و چالاک پێشکەش بکات!

بە گشتی گومان لەوەدا نییە کە لە دۆخە دژوارە سیاسییەکاندا هەمیشە مەیلی خوێندن لە سەرترە و خەڵک بە گشتی زۆرتر بە شوێن کتێب و بابەتدا دەگەڕێن. لێرەدا بابەت و کتێب دەبن بە سەرچاوەیەک کە دەتوانن لانی کەم، یان بەرگەگرتنی شەوگارە درێژەکانیان لا ئاسانتر بکا و هومێدیان تێدا نەکوژێ، یان ئەو سەرچاوانە دەبن بە کانییەک بۆ دۆزینەوەی ڕێگاچارەی شکاندنی تینوویەتی و سڕینەوەی گەرمای دژواری بیابان.

هەم ئەزموونی هەرێم و هەم ئەزموونی ڕۆژهەڵات وادەردەخەن کە ئەم حوکمەی سەرەوە ڕاستە، هەر بۆیە کاتێک دۆخە دژوارە سیاسییەکان نەمان، ئەوە ئیتر خوێنەریش ون دەبێ! بەڵام ئەزموونی وڵاتانی تر ئەمەمان پێ ناڵێ. بۆ وێنە لە نەرویج ئەگەر ڕادەی حەشیمەتی ئەم وڵاتە لەگەڵ وڵاتانی دەوروبەر هەڵسەنگێنین، دەبینین خاوەنی زۆرترین ڕۆماننووسە (بەم ڕادەیەیش خوێنەری باش)، بە بێ ئەوەی ئەم وڵاتە لە گێژەنی ئەو تەنگژە سیاسییانەدا بێت کە ئێمە پێی ئاشناین. ئەوە چییە دەبێتە هۆی ئەم جیاوازییە؟ بێ گومان لێرەدا دەتوانین بە کورتی ئاماژە بە چەند هۆکار و دیاردەیەک بکەین:

– سەیرکردنی هونەر و ئەدەب تەنیا وەک ئامراز. لەو وڵاتانەی کە ئەدەب تەنیا چەکە، وەک هەر چەکێکی تر، کاتێک دوژمن ون دەبێ، ئیتر ئەم چەکەیش وەک چەکەکانی تر بێ مانا دەبێ (هەڵبەت هونەر و ئەدەب هەمیشە خاوەنی ئێوەرۆکی ئامرازیانە بووە، بەڵام یەکێکی تر لە خەسڵەتەکانی بەدوور بوونی لە هەر حەزێکە کە دەیەوێ خۆی بە سەردا بقەبڵێنێ (بڕوانە بۆچوونەکانی کانت).

– لاوازبوونی پاشخانی ڕۆشنبیری. ئەم بەشە بە تایبەت بۆ سیستمی خوێندن دەگەڕێتەوە، ئەوەی کە لە قوتابخانە تا چەند مێشک و دەروونی قوتابییان بە گرنگی خوێندنەوە ڕادەهێنرێ، ئەوەی کە دۆخە کۆمەڵایەتییەکان و دەروونی مرۆڤ زۆر لە دۆخە سیاسییەکان ئاڵۆزترن، هەر بۆیە زیاتر شیاوی لێوردبوونەوەن.

– جۆری وێنەی دەسەڵاتداران لە زەین و دەروونی خەڵکدا، ئەوەی کە جۆری سیستمی سیاسی دەتوانێ ئۆقرە و هێوری و ئارامییەکی دەروونی لە ناو کۆمەڵگادا چێ بکا، یان دۆخەکە زیاتر دەورووژێنێ، ئەمە بە تایبەت لە بواری ئابووریدا زۆر دەخوا. کاتێک مەنتیق و لۆژیکی بازاڕ بە بێ هیچ بەربەستێک زاڵ بێ و سیستمی سیاسی بە جۆرێک لە جۆرەکان سنووورداری نەکەن، ئەوە پارە و دراو وەها دەبێ بە کولتوور کە دەبێ بە هۆی لاوازبوونی دیاردەکانی تری ناو کۆمەڵگا.

– ڕادەست بوونی توێژی دەستەبژێر بە دۆخی باو. ئەوەی کە بە نووسین ئەوان جۆرێکی ترن، بەڵام بە ژیان و بە کردەوە هاوڕێ و هاونشینی دۆخی باون.

– جێگۆڕکێ کردنی جۆری پێوەندی نێوان تاک – کۆمەڵگا. جاران تاک بە شوێن کۆمەڵگادا دەڕۆیشت و ئێستا تاک پێی وایە دەبێ کۆمەڵگا بە شوێن ئەودا بڕوات. هەر بەو شێوەیە جاران لە نووسینەکاندا کێشەکانی ناو کۆمەڵگا بەرجەستەتر بوو و ئێستا زیاتر دەروونیاتی تاک بەڕای من، نە ئەوەی جاران بە جوانی دەربڕی هونەر بوون و نە ئەوەی ئێستا. هەمیشە لە هونەر و ئەدەبدا دەبێ جۆرێک لە باڵانس هەبێ. هونەر و ئەدەب، شوێنی پێوەندی دیالکتیکانەی تاک و "کۆ"ن.

– ناخەکی دەق. ڕەنگە پێمان سەیر بێت، بەڵام بەرهەمی چاک هەمیشە جۆرێک لە ناخەکی دەگەیەنێ. بزربوونی ئەم دیاردەیە، خوێنەر دەتارێنێ. دەق ناتوانێ دەستکرد بێت، هەمیشە هەڵچوونێکی ڕوحی پێویستیی بێ ئەم لا و ئەو لای دەقی چاک بووە.

لە کۆتاییدا دەبێ بڵێم خوێنەرەکان هەمیشە لەوێن، لە بەستێنی کۆمەڵگادا. ئەوان هەمیشە ئامادەی خوێندنەوەن، بەڵام مەرجەکانی ئەم حازربوونە یەکجار زۆر و گرینگن.